
Момчило КОВАЧЕВИЋ

www.drama.org.yu
(Поговор)

Као што свештеницима није важно шта верници мисле о њима, већ да се чује Божија реч, тако је и драмским писцима најважније да књижевна реч говорећи сама за себе и о себи нађе пут до читаоца или, још боље, до гледаоца.

Пред вама су шест нових драма аутора: Миодрага Илића, Светозара Влајковића, Александра Ђаје, Војислава Савића, Љубинке Стојановић и Бојана Вука Косовчевића; и не само да су пред вама између корица XXV књиге Савремене српске драме, већ истовремено потпуно неспутано плове на таласима интернета (*www.drama.org.yu*) заједно са осталим драмама из претходних 24 књига, чинећи корпус од 136 драма, 67 драмских писаца, на 6977 страница, ступајући у директан контакт са заинтересованим читаоцима. За само годину дана драмска књижевна реч је, посредством интернета, нашла пут до 2216 театрофила најразличитијих опредељења (писци, редитељи, глумци...) остварујући сан сваког драмског писца да буде бар читан. Као што подаци са интернета говоре, српски драмски писци су веома читани, и то не само од читалаца из Србије већ из целог света; готово једна трећина контаката припада театрофилима из дијаспоре и из бројних славистичких центара по свету. Знам да је лепо бити читан али, драме су у питању, још је лепше бити и гледан; па ево и података о гледаности: од 136 објављених, част да буде на сцени имала је 81 драма.

Едиција Савремена српска драма има за циљ да истиче вредност, значај и богатство српске драмске продукције, чија остварења се

жанровски крећу у широком распону од натуралистичког или реалистичког исказа до различитих врста неформалне стилизације.

У романтичним временима српске драме најважнији тренутак, пре оживљавања речи на сцени, је онај кад писац у интимном кругу својих пријатеља, поштовалаца први пут чита своју драму очекујући прве критике и похвале. Не случајно, на том Западу, и дан данас су популарне вечери посвећене пишчевом читању своје поезије, прозе или драме; тада радознали анонимни читалац и будући гледалац једини пут може видети и чути са каквим емотивним набојем творац писане речи изговара написано. Верујем да су једнако узбудљиве оне вечери када анонимни театрофил – сурфер уплови у веб сајт наших драма па, понет истраживачким набојем, открије неки нови свет који је једнако интересантан, драматичан и катарзичан као и стварност огољена до истине; упловивши тако у двадесет и пету, јубиларну књигу, одмах на почетку, сусреће се са двоструком драмом, позориштем у позоришту.

Жанка, једночинка искусног драмског писца Миодрага Илића, посвећена је једној од највећих глумица српског глумишта, Живани – Жанки Стокић. Прожета сталним осећањем усамљености, нерадо је говорила о себи; највише под бујицом иследничких питања која су имала за циљ да је понизе и пониште као глумицу и људско биће. Управо о томе, о последњим данима, комунистичком терору и смрти говори драма *Жанка*; и као што сама Жанка, када би говорила о себи, није разликовала илузију од истине, тако и писац Миодраг Илић, комбинујући реминисценције из њеног живота, делове улога и стварност, мајсторски плете драмско ткиво које нас естетски прожима у проживљавању судбине Живане – Жанке Стокић. Поштујући правило, да ништа као драмски текст не говори о својим вредностима, цитираћу део Илићеве једночинке.

“Нећу мараме, ни воштана лица, лажну уцвељеност, оговарања око мога одра. Хоћу живот у смрти. Живот је пре свега радост. И позориште је радост зато што личи на живот. Идемо Жанка, путујемо опет у неко ново позориште... Тамо где нема ни комедије, ни трагедије... Где је на репертоару бесконачна тишина...”

Једночинка *Жанка* биће премијерно изведена 9. марта 2006. у Позоришту Славија, отвориће V Међународни позоришни фести-

вал Славија, 2006; у насловној улози г-ђе Ружице Сокић и режији Славенка Салетовића.

Да је неким случајем Станислав Винавер вечан као комедија, у оквиру његове Нај-нај-нај-новије Пантологије српске (и југословенске) пеленгирике изашао би дакако кратак приказ “комендије” *Марко & Муса* драмског писца и романописца Светозара Влајковића. Поиграо би се Винавер и Марком и Мусом и Светозаром, као што је то увек чинио са делима за које је сматрао да завређују пажњу, поготово што би га драма господина Влајковића подсетила на Раблеово хедонистичко поигравање националним митовима и јунацима.

Из гусала националног барда Тешана Подруговића, који је обогатио нашу народну епiku специфичним брђанским хумором, изашла је песма Марко Краљевић и Муса Кесеџија. Песму је забележио Вук Караџић, прочитао је много пута Светозар Влајковић па, препознавши брђански хумор и гесло *La commedia perpetua*, сачинио лакрдију у најбољем смислу те речи све ослушкујући смисао за смешно у обичног Србина. Када би смо хтели да кажемо шта представља, каква катарзична и естетска задовољства нуди комедија Светозара Влајковића *Марко & Муса*, верујем да би било сасвим довољно цитирати, пардон, превести Винаверов загонетни наслов “Пантологија српске пеленгирике”. Тај апокриф у прецизној препеву значи: “Своречије српске звукохватачине”. Дакле, ослушкујмо драму јер она успешно звучи.

Блаџољуб II, трагикомедија о српској монетарној сфери, комедиографа Александра Ђаје, уводи нашег замишљеног сурфера по “драмском веб сајту” у време садашње. Све је на сцени: Неокапиталисти – да речемо тајкуни, лаковерни народ, лажљиви политичари, још лажљивији банкарни и њихове банке, мондијалистички хоштаплери, домаће издајнице, користољубиви патриоти и на крају, како то обично бива, преварени грађани и, ради правде, само ради правде, очерупани богатунци.

Не знам да ли је међу данашњим комедиографима Радивоје Лола Ђукић на цени или не, али, не могу да се отмам утиску да је комедија *Блаџољуб II* подједнако кумулативна за ово као и Лолине у његово

време. Набијена здравим хумором, иронијом и сатиром, постављена на сцени каквог српског позоришта, експлодирала би смехом у публици. Последице тог смеха су ослобађње од напетости свакодневнице и упитаност: шта нас снађе? Цитираћу Бенџамина Дизраелија, енглеског политичара, државника и књижевника из 19. века: “Мондијалисти су добри за све, осим за сопствени народ”.

Војислав Савић је сасвим оправдано својој драми – комедији дао назив *Кенџури*. Скакућу Савићеви ликови, Виолета, Витомир, Лепомир и Човек, чекају, скакућу Бекетовски у месту попут клокана у потрази за љубављу и срећом, крију у својим торбама, као и сви торбари, оно најмилије, срцу најближе, танану наду да заслужују више од понуђеног и не мање од срећника са насловних страна ревијалних часописа. Одричући се свесно чврсте драмске приче, препуштајући се магији речи, мелодији коју производи њихово комбиновање са вештим уметањем пауза и мукова, Савић успева да нам исприча и оно тешко испричљиво, унутрашњи ток мисли својих јунака. Почетак на ивици апсурдног делује као омаж А. Поповићу и његовој *Љубинки и Десанку*, да би се у низу асоцијативно метафоричних сукобљавања дошло до универзалног, до краја:

ЧОВЕК: Тако вам је то.
(Пауза)
 А можда и није тако.
(Пауза)
 Можда је сасвим другачије.
(Пауза)
 У сваком случају, кише још дуго неће бити...
(Склопи свој кишобран)

И, да се не заборави, комедија *Кенџури* премијерно је заиграна 12. фебруара 2003. на сцени Позоришта младих у Новом Саду, режија Љубисав Мајера. До данас је приказана преко тридесет пута, и даље је на сцени поменутог позоришта.

О чему нам говори, једна од најталентованијих, најгневнијих драмских списатељица “изгубљене генерације”, Љубинка Стојановић својом драмом *Пиџи*? Најпре о себи: “НЕ ЈЕДЕМ КАО ШТО ОНИ ЈЕДУ, НЕ ГЛЕДАМ КАО ШТО ОНИ ГЛЕДАЈУ, НЕ МИ-

СЛИМ КАО ШТО ОНИ МИСЛЕ, НЕ ВОЛИМ КАО ШТО ОНИ ВОЛЕ...УМРЕЋУ КАО ШТО ОНИ УМИРУ”; а потом и о судбини своје изгубљене генерације затурене негде између, у етеру, двадесетогодишњег грађанског рата који је пораз, пораз и пораз.

На почетку, у освиту стварања нове цивилизације једнаких, у преласку презрених у поштоване, једно од звучних гесла беше: “Вук, вуку, човек”. При крају илузије о комуни као глобалном селу чујемо: “Човек, човеку, вук”. А данас, сасвим мирно посматрамо како се у освиту демократије у Србији прихвата “Човек, човеку, пит – бул теријер”; нема ни трунке илузија, јер, за разлику од вука који би умео да буде самилостан према жртви која се предаје слободно излажући свој врат оштрици вучије чељусти, пит – бул теријер не одустаје док побеђени није мртав.

Ето о томе говори драма Љубинке Стојановић; говори о генерацији која се свесно препушта свим телесним задовољствима, дипсоманији страстима, да би заборавила да је заборављена. И, као што главна јунакиња Нера, у ретким тренуцима јасног сагледавања, при погледу на свој лик, име и живот, повраћа, тако се њена материјализована инкарнација Љубинка Стојановић гнуша од помисли: “УМРЕЋУ КАО ШТО ОНИ УМИРУ”; обична, непозната, заборављена... Остаће бар једна добра драма, *Пиџи*.

Бојан Вук Косовчевић је такође припадник изгубљене генерација. Његова драма *Кавез*, причајући нам о драми Човека (ликови су деперсонализовани), човека који све учинио што се од њега тражило: био добар син, вредно учио, факултет завршио, запослио се, оженио, поштовао своје најближе, и при том заборавио на себе... прича нам причу о потпуној отуђености из које израстају решетке кавеза склопљене над нама самима.

Када наш добронамерни театрофил, јашући на таласима драмског веб сајта доспе у Бојанов *Кавез*, осетиће и “разумеће их срцем страшљивим” да се можда и сам (ако припада истој генерацији) налази у кавезу и да дамари не потичу од наглог осећања среће већ од трајног етера (петог елемента) безизлазности. Саосећање које обузме тог несрећног сурфера са Љубинком и Бојаном Косовчевићем ће му можда, а можда и нама, помоћи да разуме шта нам се догађа... Догађа нам се драма *Кавез*.

XXVI књига Савремене српске драме је у припреми, у целини је посвећена првонаграђеној, *Анђео са веранде* (С. Срдиха) и драмама из ужег избора са XXVI Нушићевог годишњег анонимног конкурса за најбољу драму, Удружења драмских писаца Србије.

Промоција ће бити у последњој недељи месеца јуна 2006.